

LIBRIS | We know
CARTEA ROMÂNESCĂ DE PROZĂ books

Generalii

DAN
STANCA

Cuprins

Asasinatul	5
Schitul Maicilor	51
De parte, la Moscova	94
Vorbăria unui europarlamentar	137
O înmormântare ciudată	186

Pe vremea când eram studenți la Facultatea din Filozofie din București, discuțiile noastre favorite se roteau în jurul unei teme din Evanghelie, care-l pune în discuție pe tânărul bogat, ajuns în fața lui Hristos. Omul nu se pierde cu firea și-l întrebă pe Domn ce trebuie să facă pentru a intra după moarte în Împărăția cerurilor. Mântuitorul nu ezită și-i oferă imediat rețeta. Ca să dobândești viața veșnică trebuie să vinzi tot ce ai, să împarți banii săracilor și să mă urmezi indiferent ce dificultăți vei întâmpina de acum încolo. De la sine înțeles, tânărul bate în retragere dându-și seama că nu poate face ce i se cere...

Amândoi ne amuzam, deși nu era deloc amuzant, de această cedare a omului, nevrednic de înalta propunere. Eu mă distram cel mai mult, ceea ce, mi-am dat seama imediat, îl deranja pe Laur. Într-un fel mă și bucuram că tânărul evocat se retrage cu coada între picioare deoarece aceasta confirma cumva viziunea raționalistă și chiar minimalizatoare pe care o aveam asupra unor episoade biblice. Hai să fim serioși, n-a fost chiar așa, tovarășii apostoli și evangheliști au mai și pus de la ei, au făcut, ce mai tura-vura, literatură... Atitudinea mea îl supăra pe Laurențiu, dar, fiind buni prieteni, nu ajungeam la ceartă. Știam să evităm în ultima clipă presupusul conflict. De altminteri, așa a și supraviețuit prietenia noastră. Altfel s-ar fi dus de râpă, ceea ce, Doamne, iartă-mă, ar fi fost mai bine, pentru că nu aș mai fi trăit șocul. Ziua aceea mi-a rămas încrustată în memorie și nu aveam să o uit nici după ani și ani...

Mergeam cu Eugenia de-a lungul străzii bătrâne, fostă Nuferilor, pe urmă botezată după numele generalului francez din Primul Război care-și făcuse de lucru pe aici, prin țară, Berthelot, eu avusesem o înregistrare la Radio, iar ea mă așteptase, deoarece în cea după-amiază nu avea programări la

cabinet și-și îngăduia o scurtă plimbare. Ne-am propus să facem câțiva pași, eventual să ne oprim și la un local cu specialități de pește, care ne îmbia, fiind exact în drum. Stând acolo la o masă, am fi avut în față și priveliștea oferită de o biserică impozantă, ițită semeț dintre casele din zonă, arie unde, din fericire, nu se ridicase niciun bloc, întrucât proiectul ceaușist de la sfârșitul anilor optzeci pentru realizarea străpungerii spre Piața Victoriei nu mai fusese pus în practică.

Atunci a început totul. Întâi am zis că ni se pare și, deci, că nu poate fi adevărat, dar tot ce a urmat a dovedit că nu putea fi vorba de nicio înșelătorie. Împușcăturile erau adevărate și auzul nu ne jucase nicio festă. Mie, unuia, om mai în vârstă, acele focuri de armă mi-au aruncat memoria cu mulți ani în urmă, spre acel însângerat decembrie 1989, cum i se spune, când stăteai pîtit în casă și auzai venind de afară zgomotul făcut de arme. Nu crezusem că voi retrăi așa ceva, dar uite că spre apusul vieții mi-a mai fost dăruită o experiență oarecum echivalentă. Totuși, cele două situații nu se compară. Atunci a fost aproape război, acum nu am avut de-a face decât cu un asasinat care, la o adică, în zarva circulației, poate fi chiar trecut cu vederea. Lumea e grăbită, nu e atentă la ce se întâmplă în jur, oamenii au în cap numai problemele lor și, dacă vrei să le atragi atenția spre altceva, te reped de nu te vezi, așa că un om împușcat, fie și mortal, nu e neapărat ceva care să te abată din drum. Eventual auzi știrea seara, la televizor, și abia atunci îți cade fisa, exclamând: „Dar parcă am trecut și eu azi pe acolo“, pentru ca pe urmă să adaugi cu o vagă nedumerire „Oare cum n-am băgat de seamă?“.

Am mai înaintat atunci puțin spre locul de unde veniseră zgomotele, până în momentul în care au apărut polițiști, jandarmi, toate echipajele pregătite pentru asemenea intervenții. Au închis perimetrul, iar la întrebările trecătorilor referitoare la cauza acestor măsuri, indivizii ridicau din umeri. Unul dintre puștii aceia în uniformă chiar și-a aprins o țigară, și în mod ostentativ, pentru a ne da de înțeles că nu are rost să-l mai

UBRIS | We know books

deranjăm. Nimeni nu i-a mai pus vreo întrebare, dar oamenii, bănuitori, începuseră să dea târcoale locului. Simțeau ei că la mijloc se ascunde ceva special, dacă nu cumva chiar dubios, ceva care poate fi cu bătaie lungă. Noi doi, Eugenia și cu mine, nu ne-am vârat chiar nasul, păstrând un interval de siguranță. Cu toate acestea, începuse să ne fie teamă. Eu, cel puțin, chiar dărdâiam, simțind că, așa cum se spune, de ce ți-e frică nu scapi. Nu aveam, deci, cum să scap de ceea ce poate atârnașe tot timpul deasupra capetelor noastre și amenințase să se transforme într-o cădere fatală. Principala caracteristică a destinului e aceea de a nu se abate cu un milimetru de la orbita trasată și, prin urmare, de a nu-i cruța pe aceia care se află în vizor. Laur și cu mine avuseserăm mereu o asemenea intuiție și, de aceea, nu o dată spuseseam că aparținem deja unei scheme neiertătoare, intrăm într-un desen al cărui contur e tăiat adânc în carnea noastră, nu ne mai putem sustrage soartei care are nu numai legi aspre, dar și reflectă o lumină suprapământeană. Astfel, rolurile erau deja împărțite. Eu trebuia să fiu martorul, acela care supraviețuiește oricăror încercări, pentru ca mai târziu să poată povesti cum a fost și ce a văzut. El, însă, trebuia să se sacrifice. Își va pierde de timpuriu viața, pe care ne-o va lăsa moștenire pentru a trage învățăminte, a avea un material asupra căruia să cugetăm, să înțelegem că, dacă așa a fost să fie, atunci din acel moment încolo vom trăi cu totul altfel. Evident, gravitatea unei asemenea concluzii ne făcea mai degrabă să râdem decât să ne îngrijorăm. Eram, de fapt, și comici, așa că ne puteam duce liniștiți la culcare. Dar timpul își vedea de ale lui, adică mai fura o zi, o săptămână, o lună din viața noastră și ne făcea mai săraci. Sărăceam pe nesimțite și, când am fi dat de fundul sacului, atunci am fi început să tremurăm de-adevăratelea.

Tremurul acela m-a apucat pe mine în după-amiaza acelei zile de toamnă, în fața perimetrului delimitat strict de forțele de ordine. Banda galbenă care interzicea orice pas mai departe separa două țărâmurii. Era țărâmul vieții, unde se amestecau

mulți gură-cască, dar și persoane cărora nu le venea să creadă că e vorba de un asasinat comis ziua, pe lumină, și era tărâmul morții... Degeaba aș fi încercat să aflu ce s-a întâmplat, nimeni nu era dispus să vină cu explicații, fiindcă, la urma urmei, asta e, apatia și nu frenezia caracterizează societatea de azi. Dar dacă nu-i apatică, e isterică, adică reversul apatiei, iar un om isteric nu arată astfel că-i pasă, ci că-și consumă energia într-un mod zgomotos și inutil. Acolo însă, la doi pași de catedrala romano-catolică, nimeni nu-și dădea în petic. Oamenii veneau în număr din ce în ce mai mare, dar se purtau decent, ca și când ar fi resimțit un soi de respect, dacă nu chiar de pietate, față de cel mort. Din când în când, îl mai auzai pe unul care, mirat, mai mult întrebându-se pe sine decât pe altcineva din jur, bolborosea: „Și cum, dom'le? A fost împușcat? Dar cine e? Despre cine e vorba?” Eu, din păcate, aveam o presimțire sumbră. Eugenia, ca întotdeauna, deși detestă politica, dar o amuză să-l vadă temător pe ditamai politicianul suit pe scaunul dentar în momentul în care se apleacă asupra gurii lui cu bormașina, nu mai avea răbdare și trăgea de mine să plecăm mai repede. Între nerăbdarea ei și dorința de a mi se confirma ceea ce deja intuisem, eram rupt în două.

— Mai stai puțin! i-am spus atunci, dar mai bine i-aș fi ascultat sfatul și ne-am fi cărăbănit.

Am fi evitat o scenă penibilă care m-a adus în centrul atenției. Așa a fost atunci. Din mulțime s-a desprins o femeie care a făcut câțiva pași spre mine. La început, nu am recunoscut-o. Sau am recunoscut-o, dar, nevenindu-mi să cred, m-am încăpățânat să-mi spun că nu e ea. „Oare ea să fie?”, mă întrebam ca un caraghios, pierzând astfel secunde prețioase care, folosite, m-ar fi putut pune la adăpost. Femeia nu mai avea nicio legătură cu acea ființă cunoscută cu ani în urmă, într-o bodegă de lângă Gara de Nord, o vietate amărâtă care pentru niște bănuți acolo, zvârliți din mers, era în stare să facă orice. Când a ajuns la mai puțin de un metru, nu am mai avut nicio îndoială, dar asta nu m-a consolată câtuși de puțin, dimpotrivă,

m-a făcut să sufăr, să-mi vină să urlu, să mă dau cu capul de toți pereții. Știu că în clipa imediat următoare am întins mâna cu gând s-o mângâi, gest absolut nerecomandat, care a întărit-o și mai mult. Mi-a tras una peste mâna care voia să dăruiască tandrețe, iar apoi, poate cu aceeași palmă sau cu cealaltă, m-a plesnit violent. Lovitura a sunat ca o bubuitură și poate chiar a făcut concurență împușcăturilor auzite mai înainte. Obrazul mi s-a înroșit, acuzând o fierbințeală neobișnuită. Nu era vorba de durere, ci de o rușine care mă îngropa de viu. Eugenia se făcuse mică-mititică temându-se poate că va fi și ea luată la bătaie. Nici vorbă să sară în apărarea mea precum o soție aprigă, care nu suferă să-și vadă bărbatul umilit în plină stradă, ziua în amiaza mare... Nici vorbă... Noroc însă că Marina nu mi-a mai dat pe urmă nicio atenție și a dispărut în mulțime. Eu, ca prostul, am rămas lipit în locul acela de parcă picioarele mi-ar fi fost de plumb. Nu puteam să fac un pas și, la urma urmei, de ce aș fi făcut? Da, ea era, Marina Ștefăniță, femeia aceea prăpădită pe care o cunoscusem întâmplător și pe care o tratasem ca pe o prostituată, deși, idiot cum sunt, în ziua aceea aveam chef de teorii și, în fața ei, am început să desfășor o expunere bazată tocmai pe raportul dintre prostituată și curtezană...

— Nenorocirea noastră, peroram eu, a oamenilor din prezent, este aceea că am pierdut sensul noțiunii de curtezană, fapt de neînchipuit pentru bunicii noștri, de exemplu, care trăiau într-o altă lume, cu alte maniere și moravuri, pentru care bordelul nu era futelniță, ci loc select unde plăteau gras, dar se și simțeau în al nouălea cer. Pe asta o știe cine a avut bunici bogați, fiindcă erau și pe vremurile acelea destui păduchioși și răpănoși care-și rezolvau nevoile ca acum, în spatele unor boscheți...

Cuvintele de atunci începuseră să-mi zbârâie prin min-te, fără nicio omisiune... Mă uitam la femeia din față, care nu pricepea o iotă, dar mă răbda supusă. Poate spera să mergem undeva și să facă rost de ceva mălai, dar eu, bănuind la ce

se poate gândi, la sfârșitul expunerii, ca să sfidez orice previziune, am vârât mâna în buzunar, am scos două hârtii de o sută cu mutra lui Caragiale și i le-am întins. Femeia a rămas cu gura căscată, adică i-au înțepenit maxilarele, fiindcă ea, cu siguranță, ar fi vrut să spună ceva, dar nu putea, așa că au trecut câteva clipe bune, clipe, minute, până când și-a recăpătat darul vorbirii și în cele din urmă, epuizată, a îngăimat: „Ce trebuie să fac pentru banii ăștia?” Am început atunci să râd în hohote: „Nimic, omul lui Dumnezeu, absolut nimic.” Și tot hohoteam ca un nărod, ceea ce de la un punct încolo era chiar ofensator pentru acea femeie, oricât de umilă ar fi fost. Dar ei nu-i păsa de distrația mea. Se pomenise în mână cu cele două bancnote și nu-și putea scoate din cap convingerea, om cinstit, deh, că, dacă le-a primit, trebuie să dea și ea ceva la schimb. Comportamentul meu o contraria și, în loc să se bucure că a primit o pomană consistentă, era de fapt îngrijorată.

Nu am cum să uit după-amiaza aceea de vară... Figura ei bizară mi-a atras de la bun început atenția. Ieșea din orice canon al frumuseții sau al urâteniei. Cu alte cuvinte, se afla dincolo de frumos și urât și nu aparținea, așadar, acelei categorii de femei definite prin repere standard. Marina Ștefăniță avea un chip ofidian, de șarpe sau de reptilă, cu ochii oblici, care se lungeau urcând spre tâmpile, de o culoare imprecisă, verzi-căprui, dar cu atât mai tulburătoare, fiindcă așa și erau, tulburi, cu o gură primejdios de senzuală, care nici nu mai era gură, ci sugera un alt orificiu – toate aceste impresii s-au rostogolit atunci în mintea mea năucă. Mi-am zis că musai trebuie s-o cunosc, ceea ce s-a și întâmplat, întrucât nici nu era greu. Femeia asta și dorea, să fie abordată, agățată, să vină un bărbat lângă ea și s-o ia de mână, s-o ducă unde vrea el, fiindcă ei oricum nu-i păsa unde va ajunge. E acesta oare comportamentul normal al unei prostituate? Mi-am pus de multe ori întrebarea și tot de atâtea ori m-am dat bătut negăsind răspuns. Și iarăși îmi zboară mintea spre acel termen dintr-o altă epocă, pe care acum nu-l mai folosim, CURTEZANĂ, mărirea și decăderea

LIBRIS | We know books

curtezanelor, cine altul decât Balzac putea să cunoască mai bine acest univers ispititor în care, dacă ai intrat, s-a zis cu tine? Mai ceva decât la cazinou... Pierzi tot și cu cât pierzi mai mult, cu atât ai mai vrea să trăiești senzația incomparabilă a abandonului... Doar că eu am pierdut numai până la un punct. Exact ca în exemplul evanghelic, nu am fost în stare să dau tot, așa cum cere Domnul, am dat și eu, dar cu măsură, și când am simțit că mă aflu cam pe la jumătatea buzunarului, m-am oprit. Putea să stea Marina cu mâna întinsă mult și bine, nu mă mai înduram de ea, aveam inima de piatră, *some hearts are diamond, some hearts are stone*, cum cântă Chris Norman, dar evocând această melodie îmi fac rău, deoarece prima dată când o ascultasem eram împreună cu ea și îmi imaginam tot ce știam că nu poate fi în realitate. Și tocmai femeia asta să iasă din mulțime și să mă pălmuiască! Să mă vâre în pământ de rușine! Să nu știu în ce gaură de șarpe să mă ascund! A dispărut însă repede și ceva îmi spunea că din acel moment încolo nu o să mai dau ochii cu ea. Eugenia, din refugiul în care se făcuse mititică, a scos nasul și a adulmecat zărilor pentru a detecta vreun alt pericol. I-am făcut semn că nu e cazul să se mai sperie, fiindcă răul mare a trecut. Eventual, pot fi de acum încolo frământări determinate de sentimentul rușinii, adică ceea ce ne facem noi, cu mâna noastră, și nu mai putem fi liniștiți, dar urgia a trecut. Femeia nebună nu va mai apărea.

— Dar cine-i cucoana asta, Cornele?

Întrebarea Eugeniei era simplă și necruțătoare. Au venit și altele...

— De unde te cunoaște? De unde o cunoști? Ce a fost între voi?

În fața unui asemenea tir de regulă mă dau bătut, deoarece îmi este imposibil să ofer niște răspunsuri rezonabile, mai bine tac, iar atunci am tot tăcut câteva zile la rând. De fapt, eram bulversat de informația care incendiase toate programele de știri și care nu putea să lase pe nimeni indiferent. Cel asasinat nu era altul decât Laurențiu Ștefăniță, pe care în studenție

LIBRIS | We know books

Îl strigasem mereu Laur, și așa făcea cam toată lumea, de parcă ne-ar fi fost lene să-i pronunțăm tot numele. Îl chema exact ca pe Marina. Ea nu-i luase numele după căsătorie, ci și-l păstrase, fiindcă numele lor erau identice. Se întâmplă destul de rar ca doi soți să se cheme la fel, dar uite că în cazul lor se nimerise așa. Poate unii spun că asta e un semn, e scris deci în stele ca oamenii aceia să fie împreună, dar poate fi și o coincidență care-i dezumflă urgent pe speculativi. Nu știu cum a fost în cazul lor. Principal e că a fost, iar eu am căzut la mijloc, cu toată jena corespunzătoare, cu sufletul greu, al aceluia care a rămas singur și nu știe cum să umple golul.

Eugenia nu a mai insistat cu întrebările, văzând că nu scoate nimic de la mine, s-a lăsat păgubașă. M-am simțit din nou singur și în continuare cu obrazul arzând din cauza palmei primite. Doar că nu era vorba de lovitura ca atare, ci de năruierea lăuntrică. Femeia mă plesnise și, în acest fel, dărâmasese tot ceea ce construise sau înjghebasem de câțiva ani pentru a mă apăra de eventuale șocuri. Echilibrul odată prăbușit, ruinele se puteau înălța nestingherite, amintirile, una mai migăloasă decât alta, incendiate într-o fracțiune, mă lăseau în mâini cu un morman de scrum.

Laurențiu Ștefăniță fusese cel mai bun prieten al meu, un om la care mă uitam de jos în sus, invidiindu-l pentru calitățile sale, care, eram convins, nu aveau să fie niciodată și ale mele, iar alteori distanțându-mă de el din cauza anumitor ieșiri exaltate și ridicole. Adică aveam perioade când mă simțeam superior, alternând însă cu acele intervale în care eram dominat de un sentiment morbid de inferioritate. Nu știu dacă el și-a dat seama vreodată de această alternanță nesănătoasă, iar acum este mult prea târziu pentru a-i pune stânjenitoarea întrebare. Dar să-l știu decedat, și nu oricum, ci ca urmare a unui atentat mârșav, întrece orice închipuire. Plăcerii noastre intelectuale de-a ne atribui roluri, lui revenindu-i acela de participant, iar mie, acela de martor, i s-a răspuns cu o duritate fără seamăn. El a plătit cu viața, eu am trăit durerea și rușinea

pe care nici măcar nu puteam să le mărturisesc așa cum aș fi vrut, pentru ca în acest fel să mă simt ușurat. A fi recurs la un preot căruia să mă spovedesc era ceva de la sine înțeles, dar nu mă satisfăcea. Nu aveam nevoie de un străin, fie și popă, în fața căruia să-mi deschid sufletul, îmi era necesar un prieten sau o prietenă care să afle tot zbuciumul și să preia măcar o parte din greutatea aceluiași suflet care parcă nu-mi mai aparținea și mă trăgea în străfunduri întunecate. Dar persoana lipsea. Eugenia era ultima căreia m-aș fi spovedit. Felul ei ultraraționalist de a trata problemele sufletești te înhiba de la bun început și, după o scurtă deliberare, renunțai. Te retrăgeai în carapacea proprie, rumegând mai departe ineficient producția de neurotoxine. Însuși faptul că după câteva întrebări mai degrabă formale renunțase la rândul ei să mă mai chestioneze asupra identității acelei femei care mă pălmuisese dovedea că poate afișa o nepăsare strigătoare la cer. Alta s-ar fi dat de ceasul morții pentru a afla cine este agresoarea. Adică, din senin, hodoronc-tronc, vine la tine cineva care nu ezită să-ți ardă o palmă de vezi stele verzi și apoi dispare, iar tu nu ai curiozitatea să afli cine a fost? Păi e normal așa ceva? Și mai ales dacă ești femeie, chiar nevesta celui agresat, iar persoana violentă e la rândul ei de gen feminin, atunci chiar că lipsa ta de interes nu mai poate să însemne delicatețe, cum ar fi unii înclinați s-o califice, ci, exact invers, nesimțire. Așadar, faptul că Eugenia nu a mers până-n pânzele albe ca să afle cine este cucoana, în loc să mă bucure, fiindcă evitasem un fel de anchetare care ar fi degenerat în scandal, m-a întristat și chiar m-a supărat. Ce dovadă mai bună a faptului că nu-i pasă de mine? Viața, deci, poate continua din punctul unde a rămas. Toată seara am stat cu ochii lipiți de ecranul televizorului, urmărind știrile cu nesaț. După informația respectivă, au urmat, desigur, discuții, analize, s-au găsit care mai de care să-și dea cu părerea, neuitând să-și exprime îngrijorarea că viața noastră politică riscă să alunece pe o pantă periculoasă, că dacă au loc și la noi asasinate, atunci e albastru, fie ne întoarcem în interbelic, oho, fie că-i copiem pe alți tovarăși

LIBRIS | We know books

asasini care răspândesc jale în lumea largă. Majoritatea invitațiilor erau oameni trecuți de cincizeci de ani, mai mult grași decât robuști, care nu cunoscuseră lipsurile, se vedea de la o poștă, și care, în toți anii trecuți din 1990, nu făcuseră decât să acumuleze. Mai apărea câte unul slab și parcă nemâncat, dar excepția aceasta nu făcea decât să întărească impresia cealaltă, aceea că avem o categorie de analiști și comentatori politici care plesnesc de bunăstare. Nici eu nu sunt slăbuț, dar nu-mi place să-mi expun kilogramele suplimentare. Le ascund sub tricouri largi și am impresia că, astfel, le-am și făcut dispărute. Cămăși nu mai port de ani buni, și nu le duc lipsa. Dar degeaba recurg la asemenea stratageme, pe mine nimeni nu mă invită nicăieri și, chiar dacă aș spune că am fost și încă mai sunt sau eram prieten cu liderul de partid, Laurențiu Ștefăniță, nu m-ar crede nimeni. Cu alte cuvinte, distanța dintre ascensiunea lui din ultimii ani și căderea mea într-un anonim lucios, precum turul unor nădragi îndelung purtați, este prea mare pentru a mai salva oleacă din verosimilitatea prieteniei noastre. Dar asta-i altă mâncare de pește...

Întrebarea chinuitoare aflată în mintea și pe buzele tuturor îi avea în vedere pe aceia care pusese la cale atentatul. Executanții nici nu contau, mai ales că dispăruseră ca prin farmec, de parcă-i înghițise pământul; conta, cum se spune, creierul operațiunii, *le cerveau*, așa cum suna titlul unei comedii franco-italiene de odinioară, cu David Niven și Belmondo în rolurile principale, conta cine pusese la cale omorul, cine era în spatele lui, ce jocuri politice mari și abjecte se aranjaseră pe deasupra soartei tragice a unui biet om.

Cu ceva vreme în urmă ne întâlneam într-o cafenea; de altfel, întâlnirile noastre erau obligatorii, căci credeam că prin impunerea unui asemenea program salvăm prietenia, dar nu eram numai noi doi, ci și alte cunoștințe, oameni de orientare creștin ortodoxă, care colaborau la publicații precum *Lumea credinței* și *Rost*. Demaram aceleași dezbateri privind situația țării și a lumii, degradarea vremurilor, condiția umană din ce